

POSTANAK SAMOSTANA SV. BENEDIKTA U SPLITU

IVAN OSTOJIĆ

U Splitu su blizu sedam i po stoljeća živjele benediktinke u zadužbini kojoj je službeni titular bio sv. Benedikt, ali se ona općenito nazivala samostanom sv. Arnira. To se drugo ime počelo upotrebljavati otkako je u crkvu sv. Benedikta bilo preneseno tijelo i u njoj podignut oltar splitskoga nadbiskupa Arnira (ili Rajnerija) koji je i sam bio benediktinac a kojega splitska crkva štuje kao sveca.¹

Samostan je ukinula francuska uprava 1806. godine. Redovnice koje su se onda u njemu zatekle bile su smještene kod sv. Marije, gdje se nalazio drugi splitski cenobij za koludrice istoga reda. Kada je pak malo poslije (1807—1808. god.) s tolikim drugim samostanima u Dalmaciji bio i ovaj zatvoren, koludrice iz bivšega sv. Benedikta ili Arnira vratile su se svojim rodnim kućama. Konačno su 1820. godine one koje su tada još bile na životu prešle u Zadar, u žensku opatiju sv. Marije.

Posljednje redovnice sv. Benedikta ponijele su sa sobom iz ukinutog samostana u Zadar maleni dio pokretnoga inventara i stari arhiv koji se ondje još i danas čuva. Između ostaloga tu se nalaze 273 pergamene, od kojih se neke bave poslovima već iz druge polovice XI stoljeća. Iz istoga arhiva posjeduju zadarske benediktinke i nekoliko primjera vrlo stare hrvatske proze. Osim toga je kod Državnoga arhiva u Zagrebu pohranjen popis zemalja, knjiga i liturgijskih predmeta splitskoga sv. Benedikta iz konca XI stoljeća kao i dvije — po mišljenju mnogih autentične, a nekih i originalne — isprave kojima je kralj Zvonimir poklonio, a njegov nasljednik Stjepan II potvrdio splitskim koludricama zemlju Pusticu u Lažanima. U arhivu pak Jugoslavenske akademije u Zagrebu nalaze se fragmentarni ostaci najstarijega poznatog kodeksa koji je u našim stranama napisan beneventanom, a koji je dugo bio u posjedu istih koludrica.

Stara crkva i dio samostanskih zgrada što su se dizale između zapadne polovice sjevernoga perimetralnog bedema Dioklecijanove palače i stare gradske bolnice² stradale su 1877. godine od požara. Ono što je

¹ Rajnerije, kamaldolski monah iz talijanske opatije Fonte Avellana, splitski nadbiskup od 1175. do 1180. godine kad je, prema pričanju Tome arhidjakaona u Mosoru ubijen od plemena Kačića.

² Kako je samostan bio prislonjen na vanjsku stranu Dioklecijanova zida, zvao se apud muros ili prope muros Spalatanses, extra muros civitatis.

bilo preostalo služilo je kao vojnička bolnica do 1944. godine kada je i to bilo teško oštećeno bombama, pa je 1946. godine čitav samostanski kompleks uklonjen da bi se otvorio pogled na sjeverozapadni zid careve palače. Ostavljen je samo vitki zvonik iz renesansnoga doba i gotička kapela sv. Arnira iz 1444. godine, djelo Jurja Dalmatinca. Raku pak sv. Arnira, koju je ista klesarska škola bila izdjelala za tu kapelu, posjeduje župska crkva u Kaštel-Lukšiću. Nad zemljom se pred starom gradskom bolnicom još vide temelji izgorjele crkve u kojoj se našlo nekoliko arhitektonskih ulomaka s pleternom plastikom.^{2a}

Općenito se uzimlje kao godina osnutka tog samostana 1069. jer najstarija isprava koja radi o njemu ima tu godinu i jer je neka poznija ruka na poledini isprave zapisala: 1069. Decembris. Fundatio Monasterii monialium Sancti Benedicti Spalati nunc Sancti Rainerii nuncupati.

Tekst te isprave prvi je objavio Lucius. On ga je smatrao originalom.³ Poslije Luciusa je donio Farlati. On je drži autentičnom, ali dodaje: *in scitia librarii multis in locis adeo vitiatae (tabulae), ut pleraque quid significant vix intelligi possit.*⁴ Zatim je štampao Kukuljević uz jedinu napomenu: »izvornik na koži u arhivu kaludericah u Zadru.«⁵ Jedan neizdani prijepis Aleksandra Barbierija iz 1753. godine nalazi se u Državnom arhivu u Zadru.⁶

Napokon je istu ispravu prepisao Rački i uvrstio je u svoja Documenta pod godinom 1069. i naslovom: *Litterae fundationales archiepiscopi Laurentii neo-erecto monasterio s. Benedicti in urbe Spalato editae.* Samu pergamenu na kojoj je ta isprava napisana Rački meće u početak XII stoljeća, a na poteškoće u povezivanju sadržaja s datiranjem odgovara: ako je nećemo ubrojiti među krivotvorene karte, ona nam pruža autentičnu ispravu prerađenu od neke druge ruke.⁷

Ovaj će prilog kušati da obrazloži i obrani mišljenje kako je samostan sv. Benedikta u Splitu nekoliko godina stariji od one naznačene na spomenutoj pergameni i kako svrha navedene isprave nije dokumentirati njegovo utemeljenje, već pokazati na koji je način samostan došao do nekih posjeda i prava.

Kako se argumentacija ovoga članka osniva na analizi sadržaja spomenute isprave, to donosimo njezin prijepis s pergamene koju čuva sv.

^{2a} Fisković Cvito, Iskopine srednjovjekovne crkve sv. Eufemije u Splitu (Historijski Zbornik I, 104 — Zagreb 1948)

³ Lucius, *De regno Dalmatiae et Croatiae*, 85, 99-100-Vindobonae 1758

⁴ Farlati, *Illyricum sacrum III*, 139-140 — Venetiis 1765

⁵ Kukuljević, *Diplomatički zbornik kraljev. Hrvatske s Dalmacijom i Slavonijom I*, 134-135 — Zagreb 1874

⁶ *Catastico del monastero di S. Benedetto* (Drž. arhiv u Zadru, Sign. 60. Katastri)

⁷ Rački dr., *Fr., Documenta historiae Croatiae periodum antiquam illustrantia*, 75-78 — Zagraviae 1877

Marija u Zadru. Ondje je isprava ispisana beneventanom na velikoj (65 × 38 cm) žutoj i dosta debeloj koži, ali njezin tekst zauzima tek dobru gornju polovicu (37 cm visine) prednje strane pregamene. Iako je isprava premazana taninom te koža na preko stotinu i dvadeset mjesta probušena, ipak se može pročitati, osim na pet ili šest mjesta gdje je po nekoliko slova izjedeno na prijegibima ili uništeno od moljaca.

Interpunkcija je provedena prema smislu a kratice su razriješene. Slova su ostala nepromijenjena, osim što je slovo »e« transkribirano, prema potrebi, sa »ae« ili sa »oe«.

Čitat tekst na koži teče u neprekidnom slijedu punih redaka, osim križa na čelu, koji je na početku prvoga retka ucrtan u praznini od tri centimetra. U našem pak prijepisu, radi lakšeg pregleda, istaknuto je nekoliko alineja i rimskim brojkama označeno sedam dijelova. Na dnu strane su navedene riječi koje su drugačije donijeli dosadašnji prepisivači Lucius (L), Farlati (F), Kukuljević (K), Barbieri (B) ili Rački (R).

Evo toga prijepisa :

†^a IN NOMINE SANCTAE ET INDIVIDUAE TRINITATIS

Anno quidem Dominicae^b incarnationis^c millesimo LXVIII^{III}, indicione uero VII. Regnante Cressimiro,^d rege Chroatorum^e et^f Dalmatorum. (I) Ego Laurentius, nuper Apsarensis^g ecclesiae preaesul, diuina ministrante clemencia, cuius absque nutu nulla^h consistunt,^h nulla^h inesse^h nulla in mundo uidentur deesse, Spalatinae sedis electus et ordinatus archiepiscopus. Igitur magnitudinem miseracionis cuiusⁱ considerans imperiumque formidans et illud,^j quod exigiturus^k est quandoque in iudicio futuro, expauescens, dicente Scriptura: »cui plus committitur,^l plus ab eo exigitur«,^m coepi aequanimiter de tantoⁿ mihi^o grege a Domino co[mm]isso,^p quomodo^r qualiterue sibi^s aeterni cibi^t possim^u concedere pastionem. Denique, prout aetas aut sexus cuiuscumque indigebat,^v diuina largitate suggerente, illis necessaria sufficienter^x subministrabantur.^y Uerumtamen^z locus, immo^{aa} portus feminino^{bb} sexui perfectae saluacionis nusquam inueni, in quo religiosam et Deo placitam uitam agere posset. Unde factum^{cc} est, ut^{dd}

a L, F i K nemaju križa

b R izostavio

c L incarnat.

d L i F Cresimiro

e L Croatorum

f L izostavio

g L Apsaren.

h B nulla consistunt in esse

i L, F i K eius

j F izostavio

k L exegiturus

l K comittitur

m Citat iz Lukina evanđelja, koji u Vulgatinu prijepodu glasi: »cui commendauerunt multum, plus petent ab eo«. (Lc XII, 48)

n K tanta

o R michi

p K commissa

r R quo modo

s L tibi

t L, F i K verbi

u K possit

v L i F exigebat

x K sufficienter

y K subministrabantur

z R uerum tamen

aa F imo

bb F foemineo

cc R hactum

dd L et, a K izostavio

communi cum consilio locum sibi utilem aptaremus^{ee} monasterium construendum, clericorum scilicet,^{ff} et laycorum^{gg} fidelium, Ualizae^{hh} prioris cum suis nobilibus cunctis. Inuento itaque loco cum ecclesia, quae ad honorem sanctiⁱⁱ Benedicti constructa fuerat, quae etiam cellam^{jj} beatissimi Domnii, pontificis et martiris^{kk} Christi, clerici ac layci^{ll} sub iure iurando^{mm} confirmaueruntⁿⁿ esse. Inventae quoque sunt et personae, quae ibidem Deo devote adessent seruiturae. Inprimis^{oo} domna^{pp} Chatena, nobilissima feminarum, quam postea abbatissam uidimus Domino uolente, sua cum sorore Stana, domnaque^{rr} Anna et domna^{ss} Agapis ac domna^{tt} Uera cum ceteris Deo deuotis personis. Quibus, ut superius, cum communi consilio locum concessimus ad monasterii constructionem et ad nostrarum omnium^{uu} animarum dignam remuneracionem. Tali denique pacto talique confirmacione, quatinus^{vv} sit illud praelibatum, Deo uolente, monasterium ita liberum et absolutum ab omni saeculari nexu ab omnique paccione securum, quem admodum^{xx} monasterium^{yy} protomartiris^{zz} Stefania^a a nostris ante[cessori]-bus statutum et ordinatum uidetur.

(II) Quibus inprimis^b ad auxilium et solacium inferiorem pauimentum cum canaua^c turris sancti^d Petri, omnibus eiusdem ecclesiae ereditariis^e consencientibus, concessimus. Inprimis^f Duimo Zoppo, Forminus^g Pudichino, presbytero^h Bizancio,ⁱ Duimo Dragauti cum Mariula^j uxore sua et filiis suis Petrana^k et Drago, Domnanna^l muliere^m etⁿ o^o o^p Naplate.^q Non enim ibi congregacio esse poterat^s sine hoc.

Haec etenim^t ante horum noticia^u testium condonacio^v facta fuit, uidelicet Do[mini]ci,^x mo[n]achi Uenetici, Gregorii, presbyteri^y in Masca,^z Petri archidiaconi, presbyteri^{aa} Petri omniumque clericorum. Prioris

ee L, F i B aptarem; K aptaremus ad
ff L I.
gg R laicorum
hh R Ualice
ii L S.
jj L cella
kk L Mart., a F Martyris
ll L i F laici
mm R iureiurando
nn L i F confirmauerant
oo R in primis
pp B donna
rr L i F Donnaque, a R domna
ss L i F Donna
tt F i L Donna
uu L izostavio
vv L i F quatenus
xx R quemadmodum
yy K monasterium beati
zz L i F protomartyris
a L i F Stephani
b R in primis
c L i F Caneva
d L S.

e L Creditariis, F haereditariis
f L inprimis, R in primis
g L i F Formino
h R presbitero
i L i F Bisantio
j L, F i B Marcula, K Marculla,
R Marula
k L i F Pedrana
l L i F Donna Anna, R domna Anna
m K mulier
n L i F izostavili
o R filia
p K ione, R e
q F Nuplate
r B tamen
s F potest, K poterit
t K et enim
u L, F i K notitiam
v L i F donatio
x L i F dono Ioannis, K domni Jo-
hannis, B v. r. Dno Joannis
y R presbiteri
z F Mascha, R in Asca
aa R presbiteri

Ualizee, Nichodemi,^{bb} Praenominati Duimi Claudii,^{cc} Mesagalina, [Duim]j,^{dd} filii^{ee} Ualizae,^{ff} praenominati Duimi Dragauti ac nobilium laycorum^{gg} ciuitatis Spalatinae.

(III) Sed quia incongruum ac inutile uidebatur eisdem sanctimonialibus fratres uel seruitores sexus masculini pariter commorare, habito consilio studiose locum, in quo prouisores ancillarum Die seorsum manerent, perquirere statuimus. Itaque Dei ordinatione locus cum^{hh} ecclesia, quae a bonae memoriae uiro, scilicetⁱⁱ sacerdote Andrea, quondam ad honorem sanctae Dei Genitricis^{jj} et Virginis Mariae constructa uidebatur, inuenta^{kk} est. Unde communi omnium clericorum ac laycorum,^{ll} prioris uidelicet memorati omniumque nobilium voluntate nec non illo eodem consensiente, cui eiusdem ecclesiae cura fuerat data, in potestate Dei [ser]uorum ad regendum comendata,^{mm} illam praephatoⁿⁿ coenobio cum terris ac uineis uel libris seu quicquid habere uidebatur ad auxilium firmantes perpetue^{oo} concessimus. Ita quidem, ut restauracionem sui status nullo tempore, quod est illud aedificii uel diuini officii, amitteret.^{pp}

(IV) Ad haec ante^{qq} stabiliuimus, si habuerint nauigia sine^{rr} comercia, eant et redeant. Piscatores girrum^{ss} sibi galetam praebeant. I.,^{tt} alii autem piscatores singulos, cum habuerint, deferant pisces. Quodque^{uu} nauigium frumenta deferens^{vv} singula modia contribuant.

(V) Terra, quae prope monasterio^{xx} est, quae dicitur Ad Gusternam, quia in commune erat, sibi concessimus.

(VI) De sororibus autem, quae nunc Domino seruiturae ibi ingrediuntur uel^{yy} quae eodem inuitatae ingressurae aderint, suis facultatibus immo^{zz} et^a territoriis libera cuncta, quae in prephato^b monasterio optulerint, territoria uolumus adesse ab humano cuncto^c seruicio^d scilicet^e ab illo, quod uulgo ziurum^f dicitur.

(VII) Uerumtamen^g et hoc, quod sibi iniunctum est a nobis, gratia honoris nostrae methropolis^h ecclesiae, in praecipua festiuitate, uidelicetⁱ beatissimi Domnii, duos quippe cereos singularum librarum et duas

bb L i F Meliodemi
cc K Claudii
dd L Duimo
ee L i F filio
ff R Ualice
gg L i F laicorum
hh L i F et
ii L S.
jj F Genetricis
kk K inueta
ll L i F laicorum
mm L i F commodatae
nn L i F praefato
oo L perpetuo
pp L, F i B amitteret
qq R tamen
rr R siue

ss L, F i K Gyrrum
tt L i F unam
uu F Quandoque, K Quodcumque
vv K deferrens
xx L Monast., F Monasterium
yy L i F et
zz L, F i B vino
a L, F i K izostavili
b L i F praefato
c L i F cuncta
d L seruicio I.
e L et, F scilicet et
f L i F Zirum, K ziurum
g F Veruntamen, R Uerum tamen
h L i F Metropolis
i L vid.

oblatas tantum offerant in tributum. Dein uero^j nulli subiaceat^k tributo, nulli ui^l subsistat,^m nisi graciaⁿ dilectionis et munere^o oracionis.

Hacta^p sunt autem haec mense duodecimo ante noticiam horum testium: inprimis^q Ualizae et Nichodemi priorum, Petri archidiaconi, Michae^r archipresbyteri,^s domni^t Johannis^u presbyteri^v et monachi, Basili capellani,^x Stefani^y presbyteri,^z diaconi^{aa} Fusconis,^{bb} presbyteri^{cc} Johannis,^{dd} presbyteri^{ee} Popini,^{ff} Michae^{gg} presbyteri,^{hh} Martini presbyteri,ⁱⁱ Johannis^{jj} iudicatoris, Duimi domni^{kk} Petri, Johannis^{ll} Mesagalinnae^{mm} et fratris ipsius Johannisⁿⁿ de Porta, Duimi^{oo} domni^{pp} Dragi,^{qq} Formini Busicae et omnium clericorum sancti Domnii ac laycorum^{rr} Spalatinae urbis.

Si quis autem, quod absit, huius nostrae confirmacionis uiolator temerario ausu extiterit, iratum habeat trinum et unum Deum et CCCX^{ss} et VIII Sanctorum Patrum consequatur^{tt} malediccionem, et cum Juda perpetuam sustineat dampnacionem.^{uu}

Ego uero Teodorus,^{vv} licet immeritus, presbyter^{xx} et cancellarius ecclesiae sancti^{yy} Domnii per iussionem^{zz} domini mei praenominati archiepiscopi huius confirmacionis dictaminis scriptor et testis sum.

Poslije ove isprave slijedi na istoj pergameni, također beneventanom napisano, još pet ili šest dokumenata koji utvrđuju kupovine i poklone u korist samostana sv. Benedikta. Napokon je — između prepisane isprave i prvoga od dodanih dokumenata — utisnuta sitnijim slovima darovnica Nemire, kćeri u prepisanoj ispravi već spomenutoga splitskoga građanina Mesagaline. Nemirinu je darovnicu objavio Kukuljević,⁸ a ostale dokumente (datirajući ih 1119. ili oko 1119. godine) Smičiklas.⁹

⁹ Smičiklas, Cod. dipl. II, 30-33

⁸ Diplomatički zbornik I, 135.

j K Deinde
k L, F i K subiaceant
i L i F nullive
m L, F i K subsistant
n L gratiae
o L muneri
p L i F Acta
q R in primis
r L i F Michae, K Miche
s R archipresbiteri
t L i F Donni
u L i F Ioannis
v R presbiteri
x L Cappellani
y L i F Stephani
z R presbiteri
aa L izostavio
bb L izostavio
cc L izostavio, R presbiteri
dd L i F Ioannis
ee R presbiteri

ff L i F Pepini, B Papini
gg L i F Michae
hh R presbiteri
ii R presbiteri
jj L i F Ioannis
kk L i F Donni
ll L i F Ioannis
mm L Mesagallinae
nn L i F Ioannis
oo L Duymi
pp L i F Donni
qq L Cragi
rr L i F laicorum
ss K CCC decem
tt L consequetur
uu L i F damnationem, K dampnacionem
vv L Teodorus
xx R presbiter
yy L i F S.
zz L i F pro iusione

ANALIZA ISPRAVE

Na početku i pri kraju ove isprave izričito se kaže, da ju je sastavio i diktirao splitski nadbiskup Lovre. Toma Arhidakon pripovijeda o njemu između ostaloga da su ga mnogo poštovali hrvatski kraljevi Krešimir, Zvonimir i Stjepan pa su radi njega darovali mnogo sela i zemalja splitskoj crkvi te joj davali nove, a potvrđivali stare privilegije. U Splitu je osnovao samostan koludrica, gdje je poučavao u pravilima redovničkoga života (*regularibus instituit disciplinis*).¹⁰

Ovaj se zadnji podatak Tome Arhidakona slaže s mišljenjem da je nadbiskup Lovre, propagator i organizator benediktinskoga reda u Dalmaciji, i sam slijedio regulu sv. Benedikta. Bio je, naime, prije nego što je postao biskup, vjerojatno monah u osorskoj opatiji sv. Petra koja je od sredine XI stoljeća dala više biskupa i veliki broj istaknutih ljudi na našem primorju.¹¹

Invokacijom *In nomine sanctae et individuae Trinitatis* počinju jedino isprave koje je izdao nadbiskup Lovre¹² i neke od onih isprava kralja Krešimira IV i kralja Zvonimira kojima je Lovre prisustvovao ili učestvovao pri njihovu sastavljanju kao savjetnik vladara.¹³ Te su naime kraljevske isprave utvrđivale privilegije njegove crkve¹⁴ ili samostana njegova reda,¹⁵ a u jednoj Zvonimir, prigodom krunidbe, obećava vjernost rimskome papi i poklanja mu samostan u Vrani.¹⁶ Postoji, doduše, s identičnom formulom invokacije i jedna pergamena iz arhiva samostana sv. Benedikta datirana ranije od Lovrina dolaska u Split. Ona nosi na sebi 1040. godinu, ali je Rački uočio da je njezina datacija pogrešna te misli da je pergamena iz XII stoljeća.¹⁷

Spomenuti zaziv sv. Trojstva jamačno nije formulirao skriptor koji je pisao one isprave jer su u njima isti zaziv po Lovrinu diktatu jednako ubilježili razni pisari. Najviše dokumenata s takvom invokacijom napisao je svećenik Teodor, ali je taj kancelar, kad mu Lovre nije diktirao svoju, redovito upotrebljavao invokaciju Kristova imena (*In nomine christi* ili slično).¹⁸ Možemo dakle pretpostaviti da ta invokacija po tječe zaista od Lovre nadbiskupa.

Anno quidem Dominicae incarnationis millesimo LXVIII, indictione vero VII. Sigurno se ovdje u rimskim ciframa iza millesimo nalazi na kraju jedan vertikalni potez su-

¹⁰ *Historia Salonitana*, digessit dr. Fr. Rački, 47, 54, 55 — Zagabriae 1894; Rački, *Doc.*, 447

¹¹ *Riccepti Philippus*, *Acta S. Gaudentii Auxerensis Episcopi* II, 372 (Rukopis u biblioteci Arheološkog muzeja u Splitu; Sign. 48. g. 10/1-2)

¹² Ovdje i u Račkoga *Doc.*, 141-143

¹³ »Nadbiskup Lovre vazda je presudno utjecao na politiku hrvatskoga vladarčkoga doma kao jedan od najuglednijih njegovih savjetnika«. (Šišić, *Povijest Hrvata u vrijeme narodnih vladara*, 633 — Zagreb 1925)

¹⁴ Rački, *Doc.*, 106-107, 114-115, 116-117, 138-139

¹⁵ Rački, *Doc.*, 51-54, 74-75, 139-140, 149-151

¹⁶ Rački, *Doc.*, 103-105

¹⁷ Rački, *Doc.*, 44-45

¹⁸ Rački, *Doc.*, 61-62, 78-79, 112-113, 119-120, 120-121

više, pa čitamo 1069. godinu s kojom se slaže i navedena sedma indikcija.¹⁹

Regnante Cressimiro²⁰ rege Chroatorum et Dalmatinorum. Ovo je jedina javna isprava, iz doba narodnih vladara napisana sigurno u jednom gradu Dalmatinskoga temata i određena za takav grad što osim hrvatskoga kralja kojega priznaje također kraljem Dalmacije ne spominje u datiranju ni bizantinskoga cara ni ikojega drugoga vladara ili bilo kakva nosioca vlasti. Tim je uvodom nadbiskup Lovre najočitiije pokazao stav svoje politike koja je u našoj historiografiji već dovoljno istaknuta.

(I) U prvom i najopsežnijem dijelu isprave pripovijeda Lovre kako je došlo do osnutka samostana: D o n e d a v n o bio sam biskup u Osoru. Božjom dobrotom, po kojoj sve na svijetu nastaje i prestaje, i ja sam prestao biti što sam bio i postao sam izabrani i ustoličeni nadbiskup u Splitu. Uplašio sam se budućega suda, gdje će se više tražiti od onoga kome je više povjereno. Zbog toga sam počeo razmišljati kako mi je u Splitu Bog povjerio veliko stado namjesto onoga malenoga što sam ga tek ostavio u Osoru i kako se savjesno imam pobrinuti za duhovnu pastvu svakoj dobi jednoga i drugoga spola vjernika. Međutim, nigdje nisam našao samostana za žene. Stoga sam u dogovoru s gradskim priorom Valicom i njegovim vijećem plemića i uz pristanak svega svećenstva udesio za novi cenobij stan sa crkvom sv. Benedikta koja je otprije bila sagrađena. Ta je crkva po svjedočanstvu klerika i laika bila također c e l l a crkve sv. Duje. Prijavile su se i osobe za redovnički život u novom samostanu.²¹ Među prvima je bila plemenita žena Katina koja je k a s n i je postala opaticom. Napokon smo uglavili i utvrdili da taj samostan ima biti slobodan i odriješen od bilo koje laičke obaveze jednako kao i samostan sv. Stjepana što su ga naši prethodnici ustanovili i uredili.²² Drugim riječima: odlučeno je da novi samostan bude izuzet od gradskih nameta i svakoga poreza od zemlje ili kuće.

Sve što je ovdje Lovre naveo, moralo se dogoditi dosta vremena prije 1069. godine kad je isprava datirana jer sve to pripovijeda čovjek koji je, kako sam kaže, n e d a v n o došao u Split. I misao o novom stadu i novim dužnostima što je ovdje razvija odaju početnika u službi. Osim toga Lovre, kao novajlija, još ne zna čije je vlasništvo mjesto s crkvom sv. Benedikta koje je on izabrao za novi samostan, pa traži neka mu pod zakletvom potvrde da je to zaista c e l l a koja pripada njegovoj katedrali. To traži da se uvjeri može li on tom celom slobodno raspolagati ili će trebati da za to nekoga moli, kako je kasnije molio baštinike drugih dviju crkava, kada je htio njihove beneficije inkorporirati novome samostanu.

¹⁹ Rački, Doc., 78

²⁰ Na svim drugim suvremenim spomenicima ime kralja Krešimira pisano je s jednim s, ovako: Cresimir ili Cresimirus...

²¹ Među njima su bile dvije s hrvatskim imenom: Vera i Stana.

²² U citatu je govor o muškom samostanu na Sustjepanu blizu Splita koji je bio podignut barem dvije ljudske generacije prije Lovrina dolaska.

Lovre, po svjedočanstvu jednoga dokumenta u korist zadarskoga sv. Krševana, bio je 1060. godine izabrani nadbiskup splitski,²³ a po pisanju Tome Arhidakona, iste je godine ordiniran kao splitski nadbiskup, pa je ženski samostan sv. Benedikta morao nastati 1060. ili najdalje iduće 1061. godine.²⁴

Hitio je Lovre da udesi stan za prve redovnice kako bi one mogle što prije ondje sagraditi samostan. Shvatit ćemo tu užurbanost jer je baš to doba vrlo zamašitih reforma u zapadnoj crkvi te da je Lovre upravo kao pristaša reformističke struje bio i postavljen za splitskoga nadbiskupa. U to su vrijeme iz Rima po raznim zemljama bili učestali papini legati s uputama da u djelo provedu zaključke sinoda, koji su se radi uspostave crkvene discipline više puta održavale u Lateranu.

Ženski cenobiji u Trogiru, Zadru i Biogradu na moru osnovani su između 1060. do 1065. na vrlo sličan način kao i onaj u Splitu.²⁵ Benediktinski samostani su se onda smatrali žarištima reforma, koje su provodili redovnici iz Clunyja, u prvom redu monah Hildebrand, tada već arhidakon i kancelar rimske crkve, a kasnije papa Grgur VII.²⁶ Nije stoga vjerojatno, da bi revni metropolita koji je izašao iz istaknute opatije mladog kamaldoljskog smjera i u obnovi poticao druge biskupe kao glavari dalmatinske i hrvatske hijerarhije u tako važnoj tački reformnoga programa tek slijedio primjer svojih sufragana.

Pa i Lovrina primjedba da je patricijka Katina kasnije postala opatica dopušta zaključak da je Katina morala stupiti među kandidatkinje dosta vremena prije nego što je napisana isprava u kojoj se konstatira njezina opatička služba. Dapače čini se da tada Katina više nije ni bila na čelu samostana jer Lovre o njezinoj upravi govori kao o nečemu prošlom: *q u a m p o s t e a a b b a t i s s a m v i d i m u s, a n e: n u n c v i d e m u s* ili slično.

Mislimo da se riječ *cella* ovdje ima uzeti u istom smislu u kojem su je obično uzimali suvremeni dalmatinski spomenici,²⁷ među njima i jedna splitska isprava.²⁸ Na svim tim dokumentima *cella* označuje crkvu i do crkve kuću predanu na upotrebu monasima. Prema tome je vjerojatno da su Splitsani sagradili i spomenutu crkvu sv. Benedikta za sustjepanske benediktince, pa su je zato i krstili imenom sv. Benedikta. Do nje su podigli kuću za hospicij po svoj prilici istim monasima kada budu dolazili u grad po poslu ili kada se budu silom prilika u nj sklanjali. Takvih je hospicija ili cela bilo i po drugim dalmatinskim gradovima za

²³ Rački, Doc., 59.

²⁴ Ako je pak ispravno dokazivanje Barade da je Lovre istom 1064. godine došao u Split (Rad Jugosl. akadem., CCCXI, 190-192), onda bi samostan bio nastao 1064-1065. godine.

²⁵ Rački, Doc., 60, 63-64, 65-66.

²⁶ Odatle veliko zanimanje papinih legata za samostane (kod nas upor. Rački, Doc., 52, 59, 99, 104-105, 108, 119, 121, 122, 132). Tu je također odgovor na pitanje zašto su mnogi od tih legata bili monasi (kod nas upor. Rački, n. dj., 52, 103-105, 108).

²⁷ Rački, Doc., 46, 53, 59, 70, 71, 99

²⁸ Vjesnik za arheologiju i historiju dalmatinsku L, 177, 195.

one opatije koje su se nalazile izvan gradskih zidina, ali su pripadale tim gradovima ili su njima gravitirale.²⁹

Pošto je nadbiskup Lovre, u dogovoru sa splitskim vlastima i klerom, predao crkvu sv. Benedikta i kuću do nje novim koludricama, u dogovoru s istim faktorima ponudio je sustjepanskom opatu Dobri, koji se susreće 1060. godine, gradilište do crkve sv. Mihovila. To je gradilište bilo uz morskou obalu i uz vanjsko lice zapadnoga zida Dioklecijanove palače. Tu su sustjepanski monasi uskoro sagradili kuću, a kada se nekoliko godina poslije toga ondašnji upravitelj crkve sv. Mihovila zahvalio na njezinoj upravi, Lovre im je predao i samu tu crkvu. Isprava nadbiskupa Lovre u kojoj se govori o predaji crkve sv. Mihovila i kuće do nje samostanu na Sustjepanu nosi, doduše, 1085. godinu, ali sasvim ispravno Rački konstatira, da ona radi o stvarima koje su se zbivale tokom dužega vremenskoga razmaka.³⁰

(II) Stambeni prostor koludrica bio je najprije povećan donjim katom i podrumom u susjednom tornju ili kuli koja je pripadala crkvi sv. Petra.³¹ Na ustapanje toga kata i podruma pristali su nasljednici onih koji su nekada bili osnivali i obdarili beneficij crkve sv. Petra. Nabrojeno je po imenu desetak tih prvih dobročinitelja nove zadužbine.

Lovre ističe da je spomenute prostorije doznačio koludricama kao nužnu pomoć jer je redovničkoj obitelji u tadašnjem boravištu bilo nemoguće živjeti bez njih. U prvom redu zato što se nisu imali gdje smjestiti muškarcu zaposleni u toj obitelji. Iz te Lovrine primjedbe ujedno zaključujemo da do onoga prvotnoga i privremenoga stana još nije bila podignuta prava samostanska zgrada koja je, radi stalnoga boravka koludrica u zatvorenom prostoru i prema pravilu sv. Benedikta, morala biti opskrbljena svim što je potrebno za miran život redovničkoj obitelji.³²

To darovanje izvršeno je pred čitavim svećenstvom i plemstvom grada Splita, od kojih su poimence navedeni gradski prior Valica i četvorica sa strane klera, a petorica sa strane plemića svjetovnjaka. Među svjedocima svjetovnjacima dvojica su od darovalaca (Duje Šepavi i Duje Dragović). Na prvom je pak mjestu među svjedocima crkvenjacima mletački monah kojemu je, prema čitanju Račkoga bilo ime Dominik (D o m i n i c i, m o n a c h i V e n e t i c i).

²⁹ U Zadru su, na primjer, za istu svrhu imali hospicije opatija sv. Kuzme i Damjana na Pašmanu i opatija sv. Mihovila na Ugljanu, u Rabu, opatija sv. Petra u Supetarskoj Drazi, a u Šibeniku opatija sv. Nikole koja se nalazila na ulazu u Šibensku luku. U Dubrovniku i u drugim našim gradovima su vanjski monasi ili oni sa sela također posjedovali kuća u kojima su odsjedali. Za druge pak svrhe darovano je bilo monasima u Dalmaciji mnogo više cela i u neposrednoj blizini gradova (u Splitu na Poljudu i na Marjanu) i po selima. Ponajviše su tu bile uredene gospodarske stanice.

³⁰ Rački, Doc., 141-143

³¹ To je sjeverozapadna kula Dioklecijanove palače koja se u vrijeme naše isprave zvala *turris Sancti Petri*, a pošto je prešla u vlasništvo samostana sv. Arnira, *turris Sancti Raynerii* (Bulić-Karaman, Palača cara Dioklecijana, 54-Zagreb 1927).

³² *Regula sancti Benedicti*, c. 66; Rački, Doc., 21

Nećemo pogriješiti, ako ustvrdimo da je Lovre ovoga monaha pozvao u Split iz nekog reformiranog samostana u Mlecima i postavio ga za učitelja benediktinske regule i redovničkoga života u novom cenobiju. Nekoliko sličnih pozivanja monaha s one strane Jadrana susrećemo u povijesti benediktinskoga reda u Dalmaciji i prije i poslije ovoga slučaja.³³ Jedan se od takvih primjera zbio i u samom Splitu, desetak godina prije dolaska Lovre, kada je splitski svećenik Ivan, sin Gaudija Grlića, pozvao talijanske monahe sa Tremita da uredi njegovu zadužbinu na otočiću Biševu kod Visa.³⁴

Općim pogledom na tu darovnicu stječe se dojam da je ona prvotno bila napisana kao zasebna isprava. Narativni i dispozitivni dio isprave i svjedoke na njoj Lovre je ispisao da bi svojom potvrdom bolje učvrstio redovnicama pravo vlasništva na darovane prostorije.

Ako uporedimo neke svjedoke na toj darovnici s nekim od svjedoka na kraju čitave Lovrine isprave, vidjet ćemo da je svjedočanstvo ovih starije od 1069. godine kada su svjedočili oni drugi. Na primjer, svjedok Nikodem one godine kada je prisustvovao darivanju kata i podruma u tornju sv. Petra nije bio gradski prior, a 1069. godine kada je svjedočio na konačnoj potvrdi samostanskih prava i privilegija, on to jest. Protiv istovremenosti obaju čina govori također okolnost da ovdje svjedoči Mesagalina, a ondje Mesagalinin sin Ivan, ovdje je isti svjedok nazvan Duje Dragović (D u i m u s D r a g a v i t i), a ondje Duje, sin gospodina Drage (D u i m u s d o m n i D r a g i), ovdje je među svjedocima monah Dominik,³⁵ a ondje monah Ivan.

(III) Monasi (f r a t r e s) koji su se imali brinuti za novi samostan (p r o v i s o r e s a n c i l l a r u m D e i) i muška poslužba (s e r v i t o r e s m a s c u l i n i s e x u s) stanovali su skupa, sigurno na donjem katu u kuli sv. Petra. Koludrice su držale da to nije zgodno. Radi toga je Lovre stao tražiti dok nije kod crkve sv. Marije, udaljene od crkve i samostana sv. Benedikta svega oko dvije stotine metara,³⁶ našao pogodno mjesto kamo bi se preselili spomenuti redovnici. Dapače je — voljom gradskog priora, čitavoga plemićkoga zbora i klera i uz pristanak tadašnjega upravitelja spomenute crkve — nadbiskup predao za vječna vremena novom cenobiju čitav nepokretni i pokretni inventar beneficija sv. Marije.³⁷

O toj predaji netko je prema Lovrinim uputama bio sastavio posebni dokument. Bitnu sadržinu toga dokumenta Lovre je evo unio među ostale

³³ Spomenimo najstarije nama poznate slučajeve. S Monte Cassina dolaze monasi 986. godine u Zadar (Rački, Doc., 21), početkom XI stoljeća na otočiće Susak (Cronica Casinensis maior u Kasinskom arhivu NO 450, QQ, fol. 2v) i Lokrum (Farlati, Illyricum sacrum VI, 44-45), a u posljednjoj trećini XI ili početkom XII stoljeća i u Rožat na Rijeci Dubrovačkoj (Smičiklas, Cod. dipl. II, 29; Gattula, Historia abb. Cas. Accessiones, pag. 174). Iz Pulsana u Pulji 1151. godine su pozvani monasi na Mljet (Smičiklas, n. dj. II, 67-68), a 1153. i 1186. godine iz sjeverne Italije na Krk (Smičiklas, n. dj. II, 74, 75-76, 204-206, 229-230)...

³⁴ Barada u Vjesniku za arheol. i histor. dalm. L, n. mj.

³⁵ Ako mu je Rački tačno pročitao ime, kojega danas više nema, jer je na tom mjestu propala pergamenta.

³⁶ I Sv. Marija je bila izvan grada, nedaleko od zapadnoga zida Dioklecijanove palače.

³⁷ Od pokretnina izričekom se navode samo knjige (c u m l i b r i s).

karte koje su se odnosile na novoosnovanu koludričku zadužbinu da ih onda sve skupa potvrdi jednom ispravom. Odatle se, mislimo, u ovom III njezinu dijelu naziru dva načina pisanja. Osobito upada u oči disjunktivna konjunkcija *vel (i seu)* u značenju sastavnoga veznika et. Ova je naime stilska osobitost kojom se inače Lovre nije nigdje poslužio upotrijebljena ovdje i jedino ovdje, i to u kratkom tekstu na tri (ili četiri) mjesta (*fratres vel servitores, vineis vel libris seu quicquid habere videbatur, aedificii vel divini officii*).

Pod izrazom *fratres* ovdje moramo shvatiti ono nekoliko benediktinaca koji su bili dodijeljeni na službi redovnicima kao duhovni vođe, učitelji redovničkih dužnosti i vršioци službe božje u njihovoj crkvi. Ovakva se braća u ženskim samostanima susreću vrlo često po zapadnom svijetu u ono vrijeme.³⁸ Iz početka je, po svjedočanstvu Tome Arhidakona, sam Lovre bio i učitelj i duhovni vođa prvih koludrica. Čim je dobio nešto prostora u kuli, prenio je taj posao na monahe. Među monasima dodijeljenima ovom samostanu čini se da su — istodobno ili jedan nakon drugoga — bili i već spomenuti monah Dominik iz Mletaka i monah Ivan koji se navodi pri kraju ove isprave.

Kod crkve sv. Marije, koju je Lovre povjerio upravi ovih monaha (*Dei servi*)³⁹ u XIII stoljeću je nastao drugi, posebni samostan za benediktinke, poznat u splitskoj povijesti pod imenom *SANCTA MARIA DE TAURELLO*. Dobar dio zgrada toga drugoga samostana još postoji u bloku između Domaldove ulice, ulice Trogirskih žrtava, Obrova i ulice Šibenskih žrtava.

Malo je vjerojatno da je patrimonij sv. Marije mogao biti darovan novim redovnicama kod sv. Benedikta godine 1069; to jest iste godine koje je nastao ovaj naš dokumenat. O svećeniku, naime, Andriji koji je nekada ili nedavno (*quondam*) sagradio crkvu sv. Marije ovdje nadbiskup Lovre govori kao o već mrtvom (*bonae memoriae*), a Andrija je sigurno živio još neko vrijeme poslije predaje sv. Marije benediktinkama.

To zaključujemo iz ulomka natpisa oltarne pregrade koji je nađen između dva svjetska rata u ovoj crkvi, a koji nije mlađi od XI stoljeća.⁴⁰ Na njemu je Andrija dao urezati da je on u crkvi sv. Marije nešto napravio na čast sv. Benedikta i sv. Skolastike (*SANCTE MARIE SANC(TI) BENEDICTI ET S(AN)C(T)E SCOLASTICE VIRGINIS QUAM EGO ANDREAS*). Nešto je, dakle, u crkvi gradio ili preuređivao pošto je crkva već bila došla u posjed benediktinskih koludrica, koje kao svojega

³⁸ Schmitz Philibert, *Histoire de l'Ordre de saint Benoît VII*, 21 — Maredsous 1956.

³⁹ Izrazom *Dei servi* okršteni su nekoliko puta u suvremenim dalmatinskim vrelima monasi (Rački, *Doc.*, 61, 71, 140, 150).

⁴⁰ Karaman, *Dva otkrivena natpisa iz doba hrvatskih narodnih vladara u Splitu* (Obzor od 11. X 1935., str. 1)

utemeljitelja štuju sv. Benedikta, a kao prauzor benediktinki časte njegovu sestru sv. Skolastiku.⁴¹

(IV) Pošto se nadbiskup Lovre bio pobrinuo za prvotni patrimonij nove zadužbine — formiran iz posjeda triju crkvenih beneficija (Sv. Dujе, Sv. Petra i Sv. Marije) — i na taj način dobio tri kuće (kod Sv. Benedikta za koludrice, u kuli sv. Petra za mušku poslužbu i kod Sv. Marije za monahe), uspio je od grada i građana postignuti za nj tri znatna privilegija.

Prvim je privilegijem osigurao samostanskim brodovima, ako ih koludrice budu kada imale, slobodan ulazak u splitsku luku i izlazak iz nje. Ukoliko ti brodovi ne budu prenosili trgovačku robu (*sine commercio*), bit će oslobođeni od lučkih ili sličnih pristojbi. Mnogi benediktinski samostani uz našu obalu u srednjem vijeku imali su brodove ili za prijevoz robe ili za ribanje, pa se bilo nadati da će takvih brodova dobiti i nova opatija sv. Benedikta.

Drugim je privilegijem Lovre obezbjedio koludricama, barem djelomično, opskrbu ribom. Ribari koji love sitnu ribu (*piscatores girrum*),⁴² davat će samostanu određenu težinu te ribe (*galeta m. l.*),⁴³ a oni koji love veće ribe donijet će mu kada budu imali po jednu takvu ribu. Za benediktince i benediktinke je takav privilegij bio velika blagodan jer im je regula zabranjivala uživanje mesa četveronožnih životinja.⁴⁴ — Slične su povlastice bili stekli i neki drugi samostani po Dalmaciji.⁴⁵ Mnogi su pak posjedovali vlastita lovišta riba,⁴⁶ a neki su na općinskim lovištima dobivali ekskluzivu ribolova barem u određeno doba godine, na primjer, kroz korizmu ili u stalne posne dane.⁴⁷

Trećim je privilegijem Lovre olakšao samostanu troškove oko dobave kruha. Svaki će naime brod koji u Split doveze žita dati koludricama po jedan modij od toga žita.⁴⁸

⁴¹ Ne možemo, doduše apodiktički tvrditi da je Andrija sa spomenutoga natpisa u crkvi sv. Marije identičan sa svećenikom Andrijom, graditeljem iste crkve, ali nije bez osnova, ako to držimo vrlo vjerojatnim.

⁴² Možda izraz *girrum* ima veze sa riječju *gerae, arum, f.*, koja se ponekada upotrebljavala u značenju sitnice. Spomenimo također da u Dalmaciji, pa i u Splitu, vrstu sitne ribe, koja se ondje najčešće lovi, zovu *gire*.

⁴³ U splitskim je statutima galeta vina sadržavala 32 vrčica zapremnine, a galeta brašna 60 libara težine (Novak Grga, Povijest Splita I, 470 - Split 1957). Koliko je težila ovdje galeta sitne ribe, ne znamo, ali sigurno mnogo manje nego u kasnijim statutima. Po šezdeset naime libara ribe ribari nisu mogli svaki put ni uloviti, a još manje je samostan mogao toliku količinu ribe potrošiti. Da u doba nadbiskupa Lovre splitska galeta nije bila velika mjera, pokazuje nam i kartular sv. Petra u Selu. Tu Petar, sin Crnoga kupuje razne nepokretnine za svoj samostan pa više puta vlasniku prodavaocu dodaje preko ugovorene cijene još po jednu ili dvije galette vina u ime napojnice (Rački, Doc., 131, 132, 133, 135).

⁴⁴ Regula sv. Benedikta, c. 39

⁴⁵ Rački, Doc., 25, 48-49, 49-50, 123

⁴⁶ Rački, Doc., 57, 69, 175...

⁴⁷ Adamović, Vice, Rijeka, 7 - Dubrovnik 1904...

⁴⁸ Stari rimski *modius* držao je 8,72 litre (Novak Grga, n. dj., 469). Koliko je on držao u Splitu u XI stoljeću, ne možemo reći.

(V) Osim vinograda i drugih zemalja bivšega beneficija sv. Marije, isposlovaio je nadbiskup Lovre zadužbini Sv. Benedikta od općine još jednu zemlju blizu samostana (prope monasterio) u položaju zvanom Na Cisterteru (A d G u s t e r n a m).

Iz oznake prope monasterio zaključujemo da su koludrice uz onaj privremeno adaptirani stan bile sagradile novi samostan prije nego su dobile tu zemlju. Lovre naime u prvom dijelu isprave ono prvo cbitavalište koludrica zove redovito locus (locus ad monasterium construendum ili locus ad monasterii constructionem), a ovaj stan ovdje jednostavno monasterium.

(VI) Nove koludrice kada budu stupale u samostan donosit će sa sobom neku vrstu miraza. Neke će se prikazati s novčanim ili drugim sredstvima (facultatibus), a neke i sa zemljama (immo et territoriis). Takve se zemlje posebnom povlasticom potpuno oslobađaju od osobne obaveze (ab humano cuncto servitio), koja se u Splitu pučkim govorom zvala ziurum.

To i sve što se pripovijeda odavde pa do kraja dogodilo se kada je Lovre sastavljao ovu ispravu ili samo malo prije toga. Ono pak o čemu je bio govor ispred ovoga nastajalo je ranije. Dovle su naime svugdje na ispravi radnje i odluke označene prošlim vremenom (concessimus, statuimus, stabilivimus . . .), dok se ovdje vrijeme određuje prilogom nunc i glagolom u prezentu (volumus).

(VII) Po svjedočanstvu Tome Arhidakona nadbiskup Lovre fecit monasterium monialium sancti Benedicti satis habundanter temporalibus praeditum subsidiis.⁴⁹ Za tolike nadbiskupove usluge iskazane samostanu koludrice će, u znak poštovanja (gratia honoris) prema metropolitanskoj crkvi, prikazati svake godine na blagdan sv. Duje samo po dvije voštane svijeće (cereos) teške po jednu libricu i dvije oblate. Uz to više simbolično podavanje (tributum), ni na kakvo drugo nisu one obavezne ni prema kakvoj ljudskoj vlasti, nego ukoliko ih veže kršćanska ljubav i služba molitve koja je jedna od glavnih dužnosti redovnica (nisi gratia dilectionis et munere orationis).

To je učinjeno u dvanaestom mjesecu pred gradskim priorima Valicom i Nikodemom, pred arhidakonom Petrom i arhiprezbiterom Mihom kao prvim dostojanstvenicima kaptola, pred svećenikom i monahom Ivanom te pred još sedam poimence spomenutih zastupnika svećenstva kao i pred gradskim sucem Ivanom i pet po imenu navedenih zastupnika plemstva. Osim tih imenovanih svjedoka pozivlje se isprava na svjedočanstvo čitavoga katedralnoga klera i splitskih vjernika svjetovnjaka.

Na koncu Lovre zazivlje duhovne kazne nad prekršitelje te njegove potvrde (nostrae confirmationis, a ne kaže: nostrae foundationis!) što ju je po Lovrinu diktatu i Lovrinu zapovijedi napisao i potpisao svećenik Teodor, kancelar katedralne crkve sv. Duje.

⁴⁹ Historia Salonitana, 54.

Od XIII stoljeća pa sve do kraja susrećemo u povijesnim vrelima ovoga samostana više potvrda da su splitski plemići cenobij sv. Benedikta smatrali svojom zadužbinom i da su u nj mogle biti primljene samo kćeri i sestre splitskih patricija, članova gradskoga vijeća. Jedino kada se nije moglo naći dovoljno kandidatkinja u splitskim obiteljima, uzimale su u posljednje vrijeme njegova postojanja i aristokratkinje iz drugih dalmatinskih gradova, dapače i iz inozemstva (npr. iz Švicarske).

Naša pak listina pokazuje da je samostan sv. Benedikta već od prvoga svojega početka bio određen za plemićke porodice. Sve naime kandidatkinje koje su se prve prijavile nose pred svojim imenom plemićku oznaku gospođa (*domna Chatena, nobilissima feminarum sua cum sorore Stana, domnaque Anna et domna Agapis, ac domna Vera*). Zadužbina se osnovala u dogovoru sa svim plemstvom (*communi cum consilio Vallicae prioris cum suis nobilibus cunctis*), a opskrbljena je voljom svih plemića (*omnium nobilium voluntate*). Samostanske darovnice se ukrepljuju svjedočanstvom svjetovnjaka samo iz gradskoga plemstva (*nobilium civitatis Spalatinae*).

ZAKLJUČAK

Najstariji samostan benediktinki u Splitu, i jedan od najstarijih u Dalmaciji, osnovan je 1060. ili 1061. godine živim nastojanjem i uz stvarnu pomoć splitskog nadbiskupa Lovre Dalmatinca.

Osam ili devet godina poslije osnutka Lovre je dokumentom koji na čelu nosi godinu 1069, a pri kraju mjesec dvanaesti htio utvrditi glavne tekovine tog samostana kroz to vrijeme. Zato je naveo u izvatku nekoliko darovnica sa svjedocima, dok je nekoliko drugih prava i privilegija zasvjedočio svojim nadbiskupskim auctoritetom.

Tom je dokumentu njegov auktor dao ime potvrde (*confirmacionis*), a mogli bismo ga nazvati i prvi *registrum privilegiorum* ili početni kartular ženske opatije sv. Benedikta u Splitu.⁵⁰

Samostan je odmah u početku bio određen za splitske plemkinje.

Možemo pretpostaviti da ta Lovrina potvrda nije sačuvana u originalu nego u prijepisu, ali ni po čemu ne možemo posumnjati da ona ne bi bila autentična.

⁵⁰ Njegov nastavak je na istoj pergameni, a sačinjavaju ga ispravke i bilješke, koje dolaze poslije Lovrine potvrde.

Riassunto

QUANDO E COME FU FONDATA IL MONASTERO DI S. BENEDETTO A SPLIT

Il più antico monastero di Split, che è nello stesso tempo anche uno dei più antichi della Dalmazia, fu fondato nel 1060 o nel 1061, grazie alla tenacia dell'arcivescovo di Split, Lorenzo Dalmatino. Otto o nove anni appresso, Lorenzo cercò di fissare, in un documento datato 1069, le acquisizioni fondamentali di questo monastero. A questo documento l'autore diede il nome di conferma (*confirmatio*). Esso potrebbe essere indicato come il primo *registrum privilegorum*, oppure come *catolare* iniziale. Possiamo supporre che il documento di Lorenzo non sia l'originale, ma una copia; questa copia però è sicuramente autentica. Il monastero fu destinato fin dall'inizio alle fanciulle nobili di Split.